

Handläggare
Kristina Björkegren Linder
Telefon: 08-508 33 890

Till
Utbildningsnämnden
2022-01-27

Språkutveckling i grundskolan

Yttrande till Stadsrevisionen, dnr. RVK 2021/82

Förvaltningens förslag till beslut

1. Utbildningsnämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande och överlämnar det till Stadsrevisionen som svar på remissen.
2. Beslutet justeras omedelbart.

Lena Holmdahl
Utbildningsdirektör

Lee Orberson
Grundskoledirektör

Sammanfattning

Stadsrevisionen har överlämnat rapporten ”Språkutveckling i grundskolan, nr. 5 2021” till utbildningsnämnden för yttrande. Granskningen visar att det finns strategier för det språkutvecklande arbetet och att skolorna erbjuds stöd i detta. Revisionskontorets sammantagna bedömning är samtidigt att systematiken i det språkutvecklande arbetet i grundskolan behöver utvecklas för att tillgodose elevers behov och för att öka likvärdigheten mellan skolor.

Revisionskontoret beskriver områden där även förvaltningen identifierat utvecklingsbehov. Pågående generella och lokala förbättrings- och utvecklingsinsatser kommer därför att fortsätta. Detta kommer att ske med utgångspunkt i analys av aggregerade data och ske bland annat genom utbildningar till lärare i att använda språkbedömning.

Förvaltningen föreslår att nämnden beslutar att godkänna tjänsteutlåtandet och överlämnar det till Stadsrevisionen som svar på remissen. Beslutet föreslås justeras omedelbart med anledning av remissens svarstid.

Bakgrund/ärendet

Revisionskontoret har granskat om utbildningsnämnden säkerställer att elevers behov av språkutveckling tillgodoses. Studien omfattar fyra grundskolor. Granskningen visar att det finns strategier för det språkutvecklande arbetet och att skolorna erbjuder stöd i detta. Samtidigt anser revisionskontoret att delar av det systematiska kvalitetsarbetet behöver utvecklas. Särskild fokus bör därvid läggas på analys och uppföljning. Även efterlevnaden av ”Läsa, räkna, skriva-garantin” behöver, enligt revisionen, ses över för att säkerställa att samtliga skolor erbjuder eleverna det stöd de har rätt till. Revisionskontoret gör också bedömningen att fritidshemmen på ett mer aktivt sätt behöver bidra till ett språkutvecklande arbetssätt.

Utifrån översynen rekommenderas utbildningsnämnden att:

- Fortsätta utveckla det systematiska kvalitetsarbetet, främst genom förbättrad analys och uppföljning.
- Fortsätta arbeta för att eleverna ska ges tillgång till en likvärdig språkutvecklande undervisning.
- Säkerställa att screening genomförs och att elever erbjuds extra anpassningar och särskilt stöd i enlighet med skollagen.
- Se till att fritidshemmen har tillräcklig kompetens och på ett aktivt sätt bidrar till det språkutvecklande arbetet.
- Kartlägga och vid behov komplettera tillgången till lärarkompetens i ämnet svenska som andraspråk vid stadens skolor.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom grundskoleavdelningen.

Ärendet kommer att behandlas i samverkan med de fackliga organisationerna den 18 januari 2022. Funktionshinderrådet kommer att få möjlighet att behandla ärendet vid sammanträdet den 19 januari 2022.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Utbildningsförvaltningen har tagit del av revisionskontorets synpunkter. Revisionskontoret beskriver områden där även förvaltningen identifierat utvecklingsbehov. Förvaltningen vill i svaret förtydliga vissa punkter, redogöra för åtgärder och beskriva de utmaningar som finns i några av rekommendationerna.

bedriver ett systematiskt kvalitetsarbete, men att det arbetet kan utvecklas, framför allt i analysdelen. Revisionskontoret anser att analysen bör ge svar på vilka skolor som har de största utmaningarna. De nationella proven i åk 3 visar vilka skolor som har utmaningar inom ramen för det språkutvecklande arbetet. Detta, tillsammans med andra kända faktorer så som språklig bakgrund, socioekonomiska faktorer och forskningsläget, ger utbildningsförvaltningen en god bild över vilka skolor som har dessa utmaningar.

För att utveckla analysen ytterligare pågår ett arbete med att i högre utsträckning aggregera och bearbeta utfallet för de indikatorer som mäter språkutveckling för enskilda skolor. Som påtalas i rapporten så är de årliga resultatdialogerna, där grundskolechefer och rektorer möts, ett centralt verktyg för styrning av och återkoppling från skolor. Indikatorer för språkutveckling och utfall för den så kallade ”Läsa, räkna, skriva-garantin” är ett obligatoriskt inslag i dialogerna. Alla skolor måste återkoppla till nämndens årsmål digitalt i skolplattformen. Förvaltningen arbetar aktivt med att, utifrån resultatdialogerna, identifiera och följa upp de skolor som behöver stöd från förvaltningens sida. Förvaltningen har under lång tid haft för avsikt att bearbeta och analysera det samlade resultatet på aggregerad nivå. Fram till helt nyligen har det inte varit möjligt då det saknats ett digitalt systemstöd för detta. Hindren är nu undanröjda och förvaltningen kommer under våren att samla in och sammanställa aggregerade data. Resultatet kommer att analyseras tillsammans med grundskolans ledning och förvaltningens stödavdelningar för att i nästa steg återkopplas till rektorer och skolor via resultatdialoger och rektorsmöten.

Även det systematiska kvalitetsarbetet på skolnivå behöver utvecklas, enligt revisionskontoret. De för utvecklingsarbetet väsentliga analysinstrumenten bedömningsstöd och screening av elevers kunskapsnivåer ska ligga till grund för att identifiera elevernas behov av stöd. Revisionskontoret konstaterar att detta inte implementerats fullt ut och att bristerna försvårar arbetet med att uppnå en likvärdig skola. Förvaltningen delar denna bild men vill tillägga att screening med utgångspunkt i ”Läsa, räkna, skriva-garantin” precis påbörjats och att det är för tidigt att redovisa ett utfall. Det finns sedan tidigare en mängd olika screeningverktyg som skolor använder och utifrån kända faktorer arbetar utbildningsförvaltningen för att öka likvärdigheten. Skolorna behöver olika mycket tid för att hitta hållbara rutiner för implementering. Ett viktigt moment i skapandet av en likvärdig skola är att alla skolor, lärare och elever har tillgång till samma

bedömningsmaterial. Förvaltningen kommer fortsätta att erbjuda kurser i de olika bedömningsmaterialen för att skapa en likvärdig bedömning på stadens skolor. Det handlar om "Bygga svenska", screening kopplad till "Läsa-räkna-skriva-satsningen" och "Språkpaketet". I "Språkpaketet" erbjuds lärare utbildning i språkbedömning genom kurser på central förvaltning såväl som med utbildare på plats i skolan. Från den 1 juli 2019 är bedömningsmaterialen "Hitta språket" och "Hitta matematiken" obligatoriska i förskoleklassen.

Som revisionskontoret noterar i sin rapport finns strategier för det språkutvecklande arbetet. Ett exempel på detta är Litteracitetsgruppen, förvaltningens expertgrupp för språkutveckling och flerspråkighet. Skolor som behöver stöd i sitt språkutvecklande arbete kan få ledning och råd genom Litteracitetsgruppen. Ett annat exempel på strategiskt arbete är insatserna i Järva. Satsningen innebär att samtliga grundskolor i området med hjälp av förvaltningens FoU-enhet tagit fram en språk- och kunskapsstrategi för att tydliggöra hur skolan arbetar språkutvecklande. Satsningen har pågått sedan 2020 men har ännu inte utvärderats. Resultaten, som preliminärt är mycket positiva, kommer att delas med resterande skolor på samma sätt som alltid görs i den lärande organisationen.

Förvaltningen har utöver detta stödavdelningar och samverkansprojekt som alla på olika sätt bistår och råder skolorna i deras språkutvecklande arbete. Skilda kompetenser inom området finns till exempel på FoU-enheten, ALE, skolbiblioteken, hos de särskilda samordnarna och inom skoldatateket för att nämna några. Bland externa aktörer har förvaltningen ett flerårigt partnerskap med Berättarministeriet och samarbete med verksamheter som El Sistema, Kulturskolan och stadsbiblioteket.

Språkutveckling/svenska som andraspråk är identifierat som ett prioriterat område i resultatdialogerna på huvudmanna-rektorsnivå. De reviderade kursplanerna i ämnet svenska som andraspråk kommer att ställa högre krav på kompetens hos lärargruppen. Förvaltningen har påbörjat ett informationsarbete till rektorerna om att de reviderade kursplanerna ställer nya krav på såväl organisation som kompetens och att skolor måste förbereda sig för detta. Rektorer behöver tillsammans med lärarna analysera vad som orsakar och påverkar kunskapsresultaten. I det sammanhanget behöver rektorer följa upp såväl organiseringen som undervisningens kvalitet utifrån ett andraspråkperspektiv och koppla det till resultaten. Förvaltningen kommer att bistå skolorna i

detta analysarbete, bland annat genom en samlad gemensam uppföljning och en förbättrad intern samverkan mellan förvaltningens avdelningar.

Den av revisionskontoret lyfta frågan om fritidshemmens språkutvecklande arbete och kompetens hos personalen är ett fortsatt utvecklingsområde för skolor och central förvaltning. Förvaltningen har haft fritidshemmens verksamhet som ett prioriterat område sedan flera år tillbaka. Det är erkänt svårt att rekrytera och behålla skicklig personal i fritidshemmen, men detta kan skilja sig åt mellan olika skolor, vilket även andra kommuner vittnar om. Förvaltningen har undersökt möjligheterna att genomföra särskilda satsningar för fritidshemmens personal, bland annat genom att skapa nätverk för att arbeta språkutvecklande utifrån förutsättningen hur personalen kan stötta nyanlända och flerspråkiga elever i deras språkutveckling. Detta bidrar till att synliggöra gruppen och skapar ett forum där de anställda kan få input, inspiration och vägledning.

Även frågan om att kartlägga och vid behov komplettera tillgången till lärarkompetens i ämnet svenska som andraspråk är komplex. Förvaltningen ser att det kommer att krävas en kompetenshöjning hos många av lärarna i svenska som andraspråk i och med att kursplanerna i ämnet reviderats. Mer fokus kommer att ligga på elevernas kunskapsinhämtning i samtliga ämnen. Förvaltningen har en dialog med Stockholms universitet om möjligheten att utforma särskilda uppdragsutbildningar riktade till lärare i ämnet. I det sammanhanget avser förvaltningen även kartlägga kompetensen hos målgruppen för att få en tydlig bild över hur behoven av fortbildning ser ut i stadens skolor. Uppdragsutbildningarna skulle generera högskolepoäng. Parallellt med detta finns möjligheten att låta Litteracitetsgruppen anordna interna fortbildningar, vilket den redan gör i dagsläget med det så kallade ”Språkpaketet”.

Förvaltningen är väl insatt i de delar av området språkutveckling i grundskolan som revisionskontorets granskning visar behöver stärkas. Pågående generella och lokala förbättrings- och utvecklingsinsatser kommer att fortsätta.

Förslag till beslut

Utbildningsförvaltningen föreslår att utbildningsnämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande och överlämnar det till Stadsrevisionen som svar på remissen. Beslutet föreslås justeras omedelbart med anledning av remissens svarstid.

Bilaga

Revisionsrapporten ”Språkutveckling i grundskolan, nr. 5 2021”